

AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República
editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat

La guerra a l'Ebre

Les operacions militars realitzades els darrers dies d'aquest mes de juliol al sector de l'Ebre, poden ésser un motiu de legítim orgull per a l'Exèrcit de la República. És digne de remarcar en elles la perfecta conjugació dels plans del comandament amb l'impetuositat i la mestritat dels soldats que les executaren. Com a fet militar, el pas d'un riu tan cabalós, durs a terme ensems amb precisió matemàtica i amb voluntat coratjosa, és un exemple que encloï molts allicionaments i que varia per complert la situació estratègica d'aquesta hora de la guerra. De moment ha aturat en sec l'ofensiva rebel al Front de Llerent obligant els facciosos i estrangers a dessagnar-se contra atacant posicions conquerides i ja prèviament escollides com a línia de defensa. Però essent remarcable el caire purament militar de les darreres operacions, volem glossar-ne altres aspectes que tenen també gran importància per a la moral dels nostres soldats.

Digne d'esment en el pas de l'Ebre és la facultat de recuperació que revela en l'Exèrcit de la República. En el procés, forçosament lent, de la seva organització, el nostre Exèrcit, s'ha trobat llarg temps en condicions d'inferioritat. No sols la República ha tingut de reconstituir, gairebé del no-res, un instrument que la sublevació militar convertí en rebel o deixà desorganitzat i desfet; ha tingut de lluitar a més, contra les tropes regulars de la invasió amb un enquadrament complet i dotades abundantment de material bèl·lic. No és estrany que l'Exèrcit de la República hagi hagut de batre's a la defensiva. La seva resistència, a prova de contratemps, restarà com una de les pàgines més herciques de la història; i demostra la força que té la voluntat d'un poble que no vol ésser esclau ni veure el seu país convertit en colònia. I és aquesta mateixa fortalesa moral, que ha superat les incidències i retrocessos obligats en el període de defensa, la que explica la facultat de recuperació del nostre Exèrcit, que li fa passar sense esforç de la resistència a l'ofensiva, i li dona igualment, en les hores adverses i en les sortoses, una moral de victòria.

Un altre fet digne de considerar en les darreres operacions ha estat la decisió posada i la joia sentida per molts soldats catalans en reconquerir trossos de terra catalana, que transitòriament

REFUGIATS

Infant adormit

Mare i infant

Com qui reposa
en l'amor o en l'onada,
fill de la guerra,
dorms en la innumerable
falda absent de la fuga.

L'infant descansa
en tu com en la terra,
mare més feble
com més sa pau és dolça
i dolça la pau que era.

CARLES RIBA

(Segueix a la pàgina 3)

Generositat i heroisme

Les paraules plenes de noblesa i de sinceritat pronunciades pel President de la República amb motiu del segon aniversari de la sublevació militar constitueixen una exposició clara i fonamentada de la motivació moral de la nostra guerra de llibertat i d'independència. Al·legació convincent de la legitimitat republicana contra la qual s'alçaren uns militars que havien jurat ésser-li fidels; proves irrefutables de la ingerència estrangera que ha convertit un alçament facciós, que el país rebutja, en guerra d'invasió; recordatori sever al món internacional del greu error que cometen, no sols des del punt de vista moral de justícia, sinó també pel propi interès, en permetre l'agressió contra Espanya; plantejament ampli i comprensiu dels problemes que haurà de resoldre Espanya en la pau guanyada; i per damunt de tot, una elevació de propòsit, un daler de superar les justificades passions del moment, i un accent de pietat sentida i d'humanitat generosa.

Els catalans, sempre oberts a la urpada emocional del sentiment, han d'acollir aquestes idees amb l'escalf a què arriben al cor dels homes les paraules sinceres i de bona voluntat. I entre els catalans, els nostres soldats les rebran també compenetrant-s'hi, perquè responen al seu sentir més íntim. Altesa de la nostra causa és poder ajuntar en un mateix afany la voluntat heroica i el sentiment humà. Perquè si fóra equivocat que l'emoció generosa pogués afèblir el tremp del lluitador que ha de defensar-se fins al darrer extrem, quan ha estat traïdorament agredit; també ho fóra que l'apassionada exaltació de la lluita, els sofriments patits injustament, deixessin un pòsit de rancúnia i de venjança. És un orgull per als nostres soldats que puguin elevar-se per damunt del doble parany, que siguin alhora heroics i humans. Per això són oportunes paraules del to de les del President de la República, que refermen la convicció implícita però profunda dels nostres soldats, del valor moral de la causa que defensem, i del seu sacrifici. Perquè essent l'heroisme la més alta virtut dels homes, més intensament podrà assolir-lo aquell qui més fort senti els imperatius d'humanitat.

LA CULTURA CATALANA

Apèndix sobre el seu estat actual (I)

1) *L'adveniment de la Generalitat.* — En restaurar-se, el 1931, la Generalitat de Catalunya, part de l'aparell cultural del país estava ja en marxa. La Generalitat només l'havia d'encoratjar, d'ampliar i de corregir, si calia, amb les atribucions que li donava l'Estatut. Però en qüestió de cultura, l'Estatut tan desitjat pels catalans, és on té més falles i on flaqueja més. L'autonomia va establir l'oficialitat de l'idioma català i el va imposar en molts sectors administratius d'on era bandejat, però culturalment, no podia fer-li guanyar tot d'una gaire terreny, car els processos culturals són lents i hom no pot constatar sinó al cap de molt temps els resultats de les iniciatives de les institucions. Amb l'adveniment de la Generalitat la cultura catalana trobava certament un camí més planer per al seu esdevenidor, però no s'havia desfet encara dels entrebanes que li dificultaven aquest camí; els catalans, per tant havien d'esperar més d'ells mateixos, en el domini cultural, que no pas de les institucions rectores, tot i que aquestes institucions no hagin cessat d'encoratjar una cultura adient amb els sentiments i les necessitats del país i amb els corrents espirituals que estan més d'acord amb els avenços de la civilització, de manera que tot catalanitzant la cultura, la Generalitat ha tendit a universalitzar-la, a donar-li més amplitud i més intensitat i a fer-la assequible a tots els catalans, sense distinció.

2) *L'ensenyament.* — En el ram de l'ensenyament, i junt amb el gran esforç fet en l'ensenyament primari, hom va crear d'antuvi càtedres de llengua catalana a les Escoles Normals i més recentment hom n'ha creades de llengua i literatura catalana als instituts de segon ensenyament. Fins ací no havia estat compresa per l'Estat la necessitat pedagògica d'instruir l'infant amb la seva pròpia llengua, base primordial per a la comprensió d'allò que se li ensenya. Per a aquesta tasca calia donar primer als mestres un coneixement més ampli del català i la Generalitat es va emprendre tot seguit aquesta tasca. Al costat de l'ensenyament secundari la Generalitat s'ha preocupat fortament de l'ensenyament tècnic i professional i de l'ensenyament per a obrers. El conjunt d'aquestes institucions docents aplega milers i milers d'alumnes als quals cal sumar els de les escoles, també de caràcter tècnic, que sosté l'Ajuntament barceloní. Entre les institucions docents de la Generalitat, les de l'Ajuntament de Barcelona i les de molts altres ajuntaments catalans, hom ha anat formant una densa xarxa d'escoles tècniques i professionals, biblioteques populars, instituts, laboratoris, etc. que poden ésser l'orgull del país. I aquestes institucions estan totes elles impregnades, no sols d'un esperit autòcton que les caracteritza, sinó també d'un sentit popular i de dignitat pregonament humana.

Quant a la Universitat de Barcelona, hom li ha atorgat una àmplia autonomia sota el règim d'un patronat amb

Cançó de l'amor matiner

De matinet l'Amor venia,
de matinet.
Jo era un infant; la correntia
veia d'amor, mancat de set;
mai he sabut per quina via
ell s'atansa poc a poquet.
De matinet l'Amor venia,
de matinet.

D'una besada em dexondia;
—Mira les roses quin esplet!—
Ell em parlava i resplendia
sota la llum del roseret.
De matinet l'amor venia,
de matinet.

—Mira el cabell que el vent destria
i el jove si, naixent i dret;
mira el mirar, tot fantasia,
que ara s'inclina, ara escomet.
De matinet l'Amor venia,
de matinet.

Juga a l'amor, massa que un dia
serà ton cor d'ango'xa estret.
Sents una tèbia melodia?
Ja arribaran la neu i el fred.
De matinet l'Amor venia,
de matinet.

I acabaràs, quan l'hora sia,
plorant de cara a la paret
i la teva última folia
se't trencarà com un jugueta.—
De matinet l'amor venia,
de matinet.

JOSEP CARNER

representants de l'Estat i de la Generalitat. A base d'aquest règim la Universitat fou completament renovada i reorganitzada, i s'establí entre professors i alumnes una disciplina moral nova amb un clima espiritual més lliure i més català. En aquests darrers temps, en reobrir les portes malgrat les pertorbacions de la guerra, la Universitat de Barcelona ha hagut de reformar novament algunes de les seves

Facultats, com la de Dret, que ha estat reorganitzada a base d'una ampliació raonada dels estudis econòmics i socials.

3) *La ciència catalana.* — No és solament a l'Institut d'Estudis Catalans on cal cercar la vida científica catalana. Aquesta vida pateixa en el si d'altres institucions, cadascuna d'elles creada per a una finalitat es-

pecial. Així trobem a la Facultat de Medicina de Barcelona, que és una de les famoses d'Europa, un Institut de Fisiologia, on treballen els doctors Pi i Sunyer i Bellido, i una Societat de Biologia que publica treballs importantíssims. Existeix un Arxiu d'Etnografia i Folklore que des de fa molts anys recull i estudia el tresor de les tradicions populars. Al Centre Excursionista de Catalunya s'han encoratjat els estudis geogràfics, els quals han fet possible la nova distribució, per vegueries, de les contrades catalanes. L'Acadèmia de Jurisprudència ha estimulat els estudis jurídics. Els estudis històrics tenen molts conreadors, però en aquests darrers temps han sobresortit els treballs sobre història general de Catalunya de Ferran Soldevila i d'Antoni Rovira i Virgili. Les ciències físiques i matemàtiques estan també en plena florida i han donat per resultat pràctic, a més de la formació de diverses personalitats científiques de veritable relleu, institucions com el Servei Meteorològic de Catalunya, que dirigeix el doctor Fontserè o els Observatoris de l'Ebre a Tortosa, i Fabra, a Barcelona, dirigits tots dos per savis catalans. En conjunt, la ciència catalana tendeix cada vegada més a l'especialització, amb la qual cosa està d'acord amb les tendències modernes. Les biblioteques i laboratoris per a l'especialització es multipliquen en els centres docents i culturals i en cada branca del saber humà hom troba erudits i estudiosos inflamats per la prulja de fer avançar la ciència del país tot posant-la d'acord amb els corrents universals.

4) *Les Arts.* — Les arts plàstiques no havien conegut a Catalunya un període més pròsper que el que va del 1900 al 1936. Catalunya ha estat, durant aquest temps, un centre artístic força important que si d'antuvi girava dins l'òrbita lluminosa de París, va assolir més tard, llum i moviment propis. D'ençà de l'adveniment de la Generalitat hom creà a Barcelona l'Exposició de Primavera que, fins al 1936, es dividí en dos salons diferents per acoblar artistes de totes les tendències: el Saló de Montjuïc i el de Barcelona. Les obres que es presentaven en aquestes exposicions es comptaven per centenars i hom hi ha trobat escultures de mestres incontestables, com Llimona, Clarà, Dunyac, Viladomat, Rebull i Casanoves i pintures de Mir, Sunyer, Meifren, Domingo, Nogués, etc. Mentrestant s'acabava d'organitzar el Museu d'Art de Catalunya, que, a més de recollir el tresor artístic dels temps passats adquirint col·leccions d'art privades com la col·lecció Plandiura i llegats com el de Santiago Rossinyol, ordenava bona part de la producció moderna catalana i formava una rica col·lecció d'art català amb sales especials per a artistes com Fortuny, Nonell i Cases i amb remarcables exemplars de pintors com Martí i Alsina, Vayreda, Canals, Urgell, etc. Ja s'ha dit que aquest museu compta amb una rica

(Acaba a la pàgina següent)

CONFESSIONS REVELADORES

El desconcert produït en els rebels per l'èxit contundent del moviment ofensiu que ha permès a les tropes republicanes el pas de l'Ebre i la conquesta d'una nova zona força extensa de terra reconquerida, els ha fet caure en dues confessions que constitueixen dos flagrants errors, per tal com demostren i posen en evidència dues realitats que tenien interès a enterbolir i amagar. Molt sovint la reacció inconscient del despit, quan les coses no van com hom voldria, fan cometre imprudències de què després es penedeix la raó asserenada. D'aquest gènere són les dues confessions a destacar, revelades per reacció inconscient, a contracop de la contrarietat produïda pel pas de l'Ebre per les tropes republicanes.

La primera és dir, en documents oficials, que si havia estat possible l'èxit de les operacions planejades, era perquè la població civil dels pobles de la zona ocupada havia ajudat el nostre Exèrcit. Com a catalans ens satisfà aquest reconeixement explícit dels sentiments antifeixistes de la gent de Catalunya, que es manifesten en qualsevol petit recó de la nostra terra on poden expressar-se. Però també ens plau com a republicans, perquè demostra, una vegada més, els sentiments generals contraris al feixisme, sostingut només per la intervenció estrangera. Cada cop que els soldats espanyols han pogut expressar lliurement el seu sentir, com en el cas de les divisions passades a França, sempre, en aquest mena de plebiscits simptomàtics una aclapadora majoria s'ha mostrat afectada i lleial a la República. I ara, el malhumor impacient produït per la victòria republicana ha fet revelar pels propis facciosos una prova més dels sentiments hostils al feixisme que té el país;

LA CULTURA CATALANA

(Ve de la pàgina anterior)

col·lecció d'art romànic, que és la més important del món. No podem referir-nos a altres museus, però direm que la Generalitat s'ha preocupat d'encoratjar i ordenar diversos museus locals desitjosa de no centralitzar a Barcelona el patrimoni artístic del país, sinó de donar a certes col·leccions un quadre i un ambient adequats.

En el terreny musical Barcelona ha estat, en allò que va de segle, un focar importantíssim. Després de la instauració de la Generalitat la vida d'aquest focar fou encara més intensa. Desfilaven per Barcelona les primeres figures musicals del món i s'hi escoltaven els artistes més famosos. L'espectacle del gran teatre del Liceu fou renovat i entre aquesta institució, l'Escola Municipal de Música que forma els músics de l'esdevenidor i l'Orfeó Català, en la sala del qual es desenvolupa una bona part de la vida musical barcelonina, els nostres artistes tenien un camp vastíssim d'activitats. Per altra banda, noms com el del violoncel·lista Pau Casals, de fama universal, posen a molt alt lloc la cultura musical del país.

Per encoratjar el teatre català i

aquest país que, no podent-lo convençer, intenten, sense resultat, sotmetre per la força dels invasors estrangers.

Complement d'aquesta confessió és una altra d'igualment greu. Per treure importància al fracàs i tranquil·litzar

al seus partidaris, tan aviat com les tropes republicanes hagueren passat l'Ebre, les ràdios faccioses han vingut repetint, amb la insistència d'un mot d'ordre, que no calia preocupar-se d'aquest fet, que jutjaven com un pe-

tit episodi, perquè enviaven tot seguit una gran massa d'aviació al camp de batalla. I que amb l'acció d'aquesta seria qüestió d'hores que els republicans haguessin de repassar el riu enmig d'una gran desfeta. No podem saber quin serà el resultat final de la lluita en aquell front; ni podem saber les decisions que, quan convingui als seus plans, després del desgast dels rebels amb els seus contraatacs i canviada la posició estratègica, podrà prendre el nostre comandament; això és el secret del demà, però mentrestant queda, filla de l'absència de seguretat en un mal moment, la confessió palesa de la inferioritat de les seves tropes, en lluita igual contra els nostres, i la confessió descarada que solament esperen que pugui restablir la situació l'aviació estrangera. Soldat contra soldat, pit contra pit, coratge davant coratge, confessen que són inferiors; però tranquil·litzen els seus dient-los que ja hi van els avions italians i germànics a corregir l'estrall. Confessió preciosa, però trista també, com a demostrativa de la importància fonamental que té per als rebels la intervenció estrangera, internacionalment consentida contra tota justícia, en la nostra guerra d'independència.

Un contratemps, i dues confessions que es completen. En l'una es remarca l'hostilitat de la població civil, avui i sempre contrària al feixisme; per l'altra es reconeix la impossibilitat d'aturar l'avenç de les tropes republicanes, sense l'ajut dels invasors estrangers i del material amb què compten. Dues confessions al·lisonadores, que deixen veure ben clar, pel propi testimoni dels enemics, el sentit i la significació de la nostra guerra de llibertat i d'independència.

LA GUERRA A L'EBRE

(Ve de la primera pàgina)

L'invasor havia pres. Sabem de molts soldats que es llançaren a passar el riu i a escalar les muntanyes de la terra alta de l'Ebre amb la convicció implícita d'obeir una exigència del destí que els obligava a fer-ho, motivació profunda que era ja una penyora de triomf. Coneixem gestes estrènues de soldats catalans, que constitueixen una glòria per a ells i un orgull per a Catalunya. Disciplinats en l'Exèrcit que en tan gran nombre integren, lleials i fidels a la República, lluitant fosos en el mateix esforç i sacrifici amb els altres soldats d'Espanya, els soldats catalans han demostrat en la batalla de l'Ebre l'eficàcia de l'exaltació del sentiment de catalanitat posat al servei de la República.

Precisió i coratge en les operacions militars, canvi favorable de la situació estratègica, facultat de recuperació de l'Exèrcit, impuls irrefrenable en defensa de la terra nadiua, persistència dels valors morals fonamentats en una causa justa, aspectes tots ells a destacar en les operacions de l'Ebre, que són en la seva limitació prevista, un bon inici, però encara un millor auguri.

19 de Juliol

Aquests dies s'ha escaït l'aniversari d'una data gloriosa per als catalans. Una data que tindrà, en la història, una doble i oposada significació. D'una banda el 19 de juliol representarà l'hora en què la rebel·lió militar va encendre a Espanya el foc devastador. Per altra banda significarà la decisió magnífica de tot un poble de defensar la seva pàtria i la seva llibertat.

Per als catalans, el 19 de juliol no podrà ésser mai únicament un record. Serà sempre una lliçó i una esperança. Una lliçó per a nosaltres mateixos, perquè en les possibles hores de descorament ens donarà la mesura de la nostra força i del nostre alè, que ens permeté vèncer en vint-i-quatre hores

sagnants el feixisme rebel. I una esperança perquè aquella victòria contundent obria nous horitzons al nostre darrer de llibertat. Després d'aquella data, la densa trepidació de la guerra ha produït i motivat fets i interpretacions diverses, altres actes de semblant i exaltat heroisme; sense ella, però, no haurien estat possibles, s'hauria trencat el curs de la història. A comptar d'aleshores, tot l'esforç de Catalunya ha estat destinat a col·laborar amb la resta dels espanyols per l'alliberació total del territori reduït a servitud. L'esforç de Catalunya consolida per sempre més les seves llibertats. D'ara endavant seran més sòlides que mai: les hem meregudes per dret i les hem guanyades amb sang.

adhuc el teatre, simplement, considerat no com a negoci sinó com a element de cultura artística, la Generalitat va ampliar les bases de la Institució del Teatre, que fomenta els estudis teatrals i estableix el Museu del Teatre, va subvencionar companyies d'art dramàtic català i va crear el Premi Ignasi Iglésias per encoratjar els autors. Una característica ben catalana,

paralela, en certa manera, a l'obra de les societats corals, és la florida de teatres d'aficionats amb les seves companyies ben enquadrades; aquestes companyies, que són un exponent no gens negligible de la cultura artística del país, han mantingut el caliu de l'escena catalana en períodes de crisi i han revelat i tot autors i actors meritíssims.

UN GRAN PATRIOTA.

J O S E P M O R A G U E S

El martiri horrible de Josep Moragues no ha fet molta sort entre els historiadors. I, no obstant, el seu martiri és prou commovedor i revoltant. Guimerà, poeta, ha copsat l'esgarripança, la tràgica impressió d'una testa humana degotant encara sang, que és engabiada i penjada en un portal de la ciutat, perquè el temps la mossegui i els ocells la picotegin:—La boca sense llavis.—els ulls dos esvoranes.—manxons de cabells rojos—dels polsos arripats:—contret de front i celles,—verdós i negrejant.

Aquesta testa en ignominia no és pas la d'un criminal indigne de la vida, sinó que és la d'un patriota. Ha comès el crim de lluitar contra una tirania. Es deia Josep Moragues i morí per defensar la llibertat de Catalunya.

No sabem gairebé res de la seva vida. Fou Governador de la Seu d'Urgell en la guerra contra Felip V. Ell mateix signà la capitulació de la vila. Més tard intervingué en la capitulació de Cardona, on es distingí com a capdavanter. Fou condemnat a mort. Després el trobem encara guerrejant a Barcelona. Després de la rendició de la ciutat ha de sofrir totes les dolors dels exiliats.

Moragues no perdia l'esperança en la revolta. Hi ha certs indicis que fan creure que la preparava, i per això es veié obligat a abandonar Barcelona passant a Mallorca. La seva evasió fou descoberta abans que pogués arribar a terme. El mar, amb una gran tempesta, el mantingué a la costa. Perseguit, s'amagà per les roques de Montjuïc, fins que un confident el lliurà a la força de Felip V. Amb en Moragues foren detinguts els seus companys, Jaume Roca, Pau Massip i el doctor Francesc Catllar, el qual fou agarrat el 8 d'abril de 1715 per encobridor.

Moragues i els seus companys foren condemnats a mort i executats el dia 27 de març de l'any 1715.

L'historiador Sempere cita unes paraules d'un «Cronicón», que concisa-

ment explica l'escena sinistra: «Moragues és portat com a home ordinari i amb los demés, amb gran aparato de

gent d'armes i soldadesca anant des-cals, ab camisa de penitent, al fin nomenat sens les honors (era general), si-

no sols Josep Moragues, foren quartots de son cos a Trinitat, lloc acostumat, i lo cap ab una gàbia en lo Portal de Mar (Barcelona), ab la inscripció següent: Josephus Moragues ob perpetratum iterato rebellionis scelus, bis Regis clementiam abusus, tertio tandem justitiam periclitatus et expertus.» (Traduït, diu: «Josep Moragues, després d'haver comès, reiteradament el crim de rebel·lió, i d'haver abusat per segona vegada de la clemència reial, la tercera, per fi, és occit per la justícia, i escarmentat). Els cossos dels altres dos companys seus foren soterrats íntegres a Trinitat. La testa de Josep Moragues restà penjada dins d'una gàbia, durant dotze anys. Fins al març de 1727 no fou lliurada a la seva esposa, la qual mai no deixava de demanar-la.

La testa d'un patriota penjada enlaire, negrosa del vent i de la pluja, era el signe de la revolta santa i de la reivindicació dels nostres drets d'homes i de catalans. Era el signe de la dignitat d'un poble ofès en el martiri del seu defensor. Era el coronament —una gàbia, quina corona!— de tota la nostra amor per la llibertat. Era la demostració de la virilitat del nostre poble. En lloc d'ésser soterrada, aquella testa hauria d'haver pujat cel amunt, fins allà on no pogués ésser tocada i fos com una bandera.

Fa esgarriar la crueltat del qui féu executar Josep Moragues. Com devien passar pel portal de Mar els catalans durant aquells dotze anys en què penjà la testa del patriota! Les conques ja buides devien fitar l'ànima acovardida dels qui tenien lligada a la taula la ganiveta del pa. Devia fer feredat la sang que degotava a les lloses i tancava la gàbia. La força escrutadora de les conques buides de Josep Moragues encara ens sotja avui. I ens esperona, en el coratge que posem en la lluita actual com a símbol de llibertat.

MANUEL CRUELLS

Mireu els rostres dels infants que arriben de llunyes terres on la mort regava l'abraç del pare caigut en la lluita i el de la mare sota la metralla; mireu els rostres dels infants que arriben amb l'esguard ple d'horror i de misèria. Porten els ulls oberts per la païra i el cor ferit per glavis de tragèdia i els puny el front l'interrogant terrible: «On és el pare? On és la mare nostra?» I el tros de cel d'aquelles terres llunyes on els estels dormien entre boires i el sol solet que els escalfava l'ànima i els entendria la mirada dolça... Tot ho han perdut i amb els ulls fixos capten un poc d'amor i de consol. Mireu-los! Mireu els rostres dels infants que arriben muts pel silenci de la por que els glaça i alcen el puny per a cridar venjança contra el traïdor que un dia a tall de lladre, facinerós els ensorrava el sostre i els prenia la llar i la dolcesa de l'amor maternal ple de carícies. Mireu els rostres dels infants que arriben a la pietat us glaçarà les venes. Infants amics, vosaltres no sabíeu que al món hi ha homes amb un cor de fera

Mireu els rostres dels infants que arriben...

que tenen per plaer desbocar fúries per saciar l'instint de miserables. Sota el cel blau miràveu, a vegades, volar els ocells cantant, d'un lloc a l'altre i fins sentíeu una dolça enveja perquè com ells volien tenir ales. L'home ha inventat un ocellot sinistre, d'un ronc que esglaià, i en les seves ales, porta la mort que arreu, arreu escampa. Com mirareu volar els ocells des d'ara? Mireu els rostres dels infants que arriben mireu-los bé, fins que us cremi l'entranya de pensar en la tragèdia que pateixen ells que són innocents com les poncelles que un mal aire destrueix en esclatar-se. Mireu-los bé! Els monstres de la guerra damunt llurs pits han enfonsat les urpes i els han deixats damunt la terra orfes sense l'empay dels qui els donaven vida. Però en el món hi ha una terra amable

acollidora, franca, bondadosa, que té un nom clar, que diu totes les coses i entela els ulls en dir-lo: Catalunya! La Catalunya Màrtir i feïnera oberta al món i a tota idea noble, té mans de sobres per a fer la guerra i encara abraça els desvalguts que arriben. Veniu infants! Des d'ara una altra mare us omplirà els bells rostres de carícies i us cosirà el vestit de l'alegria i us ensenyarà el joc de mans manetes i us vetllarà el son dolç damunt la falda i us posarà un llac blau damunt les trenes. El món s'adonarà que Catalunya vetlla les vides dels infants d'Espanya i el món ajudarà la nostra tasca perquè en el món encara hi vibra l'ànima. Mireu els rostres dels infants que arriben. Les cares demacrades de misèria. Germans del món! Per als infants que ploren, un poc d'ajut! Quin home, si és bon home, no voldrà el goig d'eixugar aquestes llàgrimes d'aquestes innocents criatures? Mireu els rostres dels infants que arriben!

SALVADOR PERARNAU

Si no fos per les innúmeres tragèdies individuals incloses en la gran tragèdia col·lectiva, si no fos per aquesta enorme suma diària de sofriment humà que suposa la guerra, jo diria que a Catalunya no li seria cap mal haver hagut de passar per aquesta terrible prova.

Sí, sí; sé perfectament tot l'enorme volum de riquesa material que haurà destruït la guerra; m'estreny el cor de pensar en la quantitat de vides humanes que haurà engolit el monstre horrible; planyo més que ningú les pàl·lides ombres de les víctimes sacrificades en aquest espantós holocaust; sento tot el dolor del viure trossejat, desfet irreparablement, de tants germans meus en el multiforme sofrir d'aquestes hores luctuoses. I malgrat tot això, encara que en acabar la gran tragèdia no quedés un sol català que no hagués hagut de sentir la mossa del monstre, encara que tots en sortim amb nafra o senyal en la carn o en l'esperit, el cor em diu que Catalunya, aquesta Catalunya que tots hem d'estimar per damunt del nostre plaer i del nostre dolor, perquè és suma i compendi de tot el que té nom de català, terra, gent i esperit, aquesta Catalunya sortirà de la guerra amb tot un altre tremp del que tenia abans d'entrar-hi.

I això serà un gran bé. Per molt que pesi al nostre penar i al nostre sofrir, malgrat el riu de sang i de llàgrimes que haurà fet aviar la catàstrofe, malgrat el terrible ròssec de ruïnes morals i materials que deixarà darrera seu. No gosaria dir això, no gosaria ni pensar-ho en el secret de la meua consciència, si aquesta guerra d'ara fos com les d'abans, si hi hagués l'antiga separació entre la reraguarda i el camp de batalla, entre la població civil i els combatents. Llavors fóra cinica insensibilitat parlar d'avantatges aconseguits a costa solament dels qui lluiten. Però avui les penalitats i els perills no són pas solament la part dels que combaten. La reraguarda coneix les més dures privacions, sense que això ens eximeixi de sentir planar dia i nit damunt nostre el perill que una bomba italiana o alemanya esqueixi la nostra carn en informes parracs sangonents.

El nostres intel·lectuals parlen als soldats catalans PARAULES EN LA TEMPESTA

per
JOSEP POUS I PAGÈS

Enlloc no hi ha recer avui contra els horribles flagells de la guerra. Tot Catalunya, de llarg en ample, és front de combat. Quan ens adormim no sabem mai si serà per sempre. Quan sortim de casa no podem dir si hi tornarem. A tota hora i en tot lloc, per retirat i segur que sembli, la mort pot venir a cercar-nos.

Això ens dona dret a pensar i a dir, sense que ningú pugui titllar-nos de crueltat ni d'egoisme, que arreglarà

de la seva voluntat omnipotent i no ens pugui sotmetre al seu despòtic arbitri. Llitem, sofrim i morim perquè no hi hagi damunt de nosaltres cap més imperi que el de la llei que haurà dictat el sobirà voler del poble. I cada vegada que la llei estigui en perill, cada vegada que algú vulgui retallar el nostre dret a dictar-nos la llei que més s'avingui amb la nostra naturalesa, sabrem defensar el nostre dret i la nostra llei com homes que més s'estimen morir per la seva llibertat que viure sotmesos al voler d'altri.

Arreglarà moltes coses la guerra! La Catalunya que en sortirà no serà de bon tros la mateixa Catalunya d'abans d'entrar-hi. Encarar-se amb la mort dies i dies dona un altre tremp que deixar-se lliscar en el llefiscós sensualisme dels dancings o engrescar-se amb la crítica dels camps de futbol. Per als homes de bona mena la guerra serà com la prova del foc, que purifica el metall sotmès a la seva tortura. La prova farà esclatar la dura closca dels egoismes individuals i familiars. I els catalans retrobarem la nostra antiga vena heroica. Heroisme contra egoisme!

moltes coses, la guerra. Moltes coses que, d'altra manera, difícilment haurien tingut mai adob. Erem massa tous, els catalans. Ens havien massa avesat a tenir per cert que tot el nostre deure patriòtic quedava exhaurit en havent acabat de cantar cançons i ballar sardanes i votar de bona hora quan venien eleccions. Ens havien eliminat tota mena de risc del nostre deure cívic. Ens havien assegurat que la llei era prou garantia del nostre dret. Però havien oblidat d'afegir que no hi ha llei ni dret segurs, si darrera no tenen la munió dels ciutadans disposats a jugar-se la vida en la seva defensa, sempre que algú els posi en perill.

Arreglarà moltes coses la guerra! Tot ens havia estat massa fàcil. La República, no ens havia costat gaires suades de fer-la triomfar. L'Estatut de la nostra autonomia, l'havíem aconseguit amb no massa esforç. Ens fèiem la il·lusió que tot ens havia de venir a les mans planament, gratuïtament, per obra d'una mena de poder miraculós que ens feia haver sense pena ni treball el que desitjàvem. En la dura escola de la guerra haurem après que tot el que fa la dignitat i la grandesa de la vida humana ens ho hem d'afanyar amb el nostre esforç i el nostre dolor. Res no ens serà donat sinó allò que serem dignes de tenir. Res no podrem haver sinó el que serem capaços de defensar contra tot intent de voler-nos-ho prendre.

Ara això haurà quedat ben aclarit. Tots els homes que es batien al front, tota la gent que pena a la reraguarda, sap perfectament per què afrontem cada dia el dolor i la mort. Llitem, sofrim i morim pel nostre dret d'homes i de catalans, per la nostra llibertat d'homes i de catalans. Llitem, sofrim i morim perquè ningú no ens faci llei

—aquesta és la fórmula de la nostra salvació. Mai més cadascú per ell i pels seus! Cadascú per tots i tots per cada u. Que és com dir tots i cada u per Catalunya, perquè en ella tots ens retrobem en la nostra carn i en el nostre esperit, en els nostres amors i en el nostre interès i en les nostres alegries i en els nostres dolors i en les nostres esperances. Tot això i no altra cosa és Catalunya. De tot això és feta i pastada tan a semblança nostra, que és com si fossim nosaltres mateixos, fosos tots plegats en un sol cos i una sola ànima. I per això ens l'hem d'estimar d'un amor tan viu, que no hi ha d'haver sacrifici que no fèssim per ella. Perquè ella és el pare i la mare i l'esposa i els fills, i la terra que ens dona el pa i la casa que ens abruga i aquest nostre sol tan alegre, i aquest cel tan transparent, i aquesta mar tan blava, i la clemència d'aquest clima tan dolç que fa una tan bona estada de la terra nostra.

I per l'amor inflammat de Catalunya, els nostres soldats tornaran a ésser aquells soldats de la conquesta de Ma-

llorca i de València; els soldats que vencien tot el poder del rei de França i del Sant Pare al costat de Pere II, el nostre gran rei; els soldats que feien tremolar els Angevins, ajudats per l'Església, llavors totpoderosa, en les guerres de Sicília i de Calàbria; els soldats d'aquelles enormes gestes de l'expedició a Orient, que foren increïbles de tan extraordinàries si les cròniques dels mateixos enemics no les confirmessin; aquells soldats que, segons diu en Ramon Muntaner, que els podia ben conèixer per haver estat molt de temps un dels seus caps de colla, eren els millors ballesters del món, i entraven a la batalla amb tanta alegria, així com totes les altres menes de gent hi solen entrar amb temença.

Sovint vénen noves del front. I en totes ens diuen que els soldats catalans hi són dels més estimats. I que els caps de l'exèrcit, alts i baixos, es refien d'ells per a les empreses més arriscades i dificultoses. Qui no se'n sentiria el cor vessant de noble orgull? Qui no se'n trobaria el pit obert a l'esperança? Esperança de victòria en la lluita que sostenim. Esperança de fermesa i de coratge en la pau que ha de seguir-se'n. Una pau que no serà pas menys difícil de ben establir que no ho haurà estat de guanyar la guerra.

Soldats catalans, soldats de la República, en guerra i en pau, vosaltres sou l'avenir, el nervi de la pàtria. El que faci de vosaltres la guerra, allò serà Catalunya. Del vostre tremp, del vostre braó, del vostre esforç depenen la seva llibertat, la seva prosperitat i la seva grandesa.

JOSEP POUS I PAGÈS

Endevina, o et decoro.

L'ESFINX.

Al nord del Tonkin, molt lluny, serra endins, la província de Kuang-Si, d'arrossers d'or, ostenta fins en els principals centrals de l'Imperi del Mig les seves ciutats de sostres arregussats, algunes de les quals tenen costums encara semitartars.

En aquella regió, la serena doctrina de Lao-Tseu no ha extingit encara la viva creença en els Pussahs, mena de genis populars a la Xina. Gràcies al fanatisme dels bonzes de la contrada, la superstició xinesa, fins en els més poderosos, fermenta més asprament que als estats no tan llunyants de Pei-Tin (Pekín).

Aquesta superstició difereix de les creences manxús que admeten les inter-

Una vegada, —uns deu anys abans de la seva mort— un migdia d'estiu que la calor feia mirallejar les petites onades dels estanys, cruïxir les fulles dels arbres i resplendir la pols—i llançava una pluja de flames damunt la immensitat de grans i alts quioscs de tres pisos que s'acosten segons les sinuositats dels carrers i constitueixen la capital Nantxang, així com tota gran ciutat del celeste Imperi; —Txe-Tang, assegut en la més fresca de les sales d'honor del seu palau, en un sitial negre incrustat de flors de naure amb campanetes d'or nou, es recolzava, descansant el cap en una mà, el ceptre damunt dels genolls.

Darrera seu, l'estàtua colossal de Fo, l'inexpressable déu, dominava el seu tron. Els seus guardes, d'armadures escamoses de cuir negre, vetllaven a la galeria, amb la llança, l'arc o la llarga des-

vencions directes dels déus en els negocis del país.

El penúltim virrei d'aquella immensa dependència imperial fou el governador Txe-Tang, que ha deixat memòria d'un despota sagaç, avar i ferotge. Heus aquí l'enginyós secret a què, aquest príncep, escapant a mil venjances, degué la mort

en pau enmig de l'odi del seu poble, al qual desafià fins a última hora, sense inquietuds ni perills, les bullidores ires assedegades de la seva sang.

tral al puny. A la dreta tenia el seu botxí predilecte, que el ventava.

Les mirades de Txe-Tang vagaven damunt la multitud de mandarins, de prínceps de la seva família i de grans oficials de la cort. Tots els fronts eren impetrables. El rei, sentint-se odiat, rodejat d'imminents assassins, observava, lluint contra sospites indecises, cadascun dels grups que conversaven en veu baixa. Sense saber a qui exterminar, estranyat a cada moment que encara fos viu, somniava, taciturn i amenaçador.

Un cortinatge es separà per donar pas a un oficial que conduïa per la trena un jove desconegut de grossos ulls clars i de cara simpàtica. L'adolescent duia un vestit de seda color de foc i cinturó d'argent. En ésser al davant de Txe-Tang va prosternar-se.

A una mirada del rei l'oficial digué: —Fill del Cel, aquest jove ha declarat que és un obscur habitant de la ciutat i que es diu Tse-i-la. Malgrat això, a despit de la mort lenta, ofereix provar que ve comissionat a tu de part dels Pussahs immortals.

—Parla,—digué Txe-Tang.
Tse-i-la va redreçar-se.
—Senyor,—començà amb veu calmosa,—sé què m'espera si no aconseguixo

convèncer-te. Aquesta nit, en un somni terrible, els Pussahs, m'han fet present d'un secret que enlluerna l'enteniment mortal. Si et dignes a escoltar-lo, reconeixeràs què no és d'origen humà, perquè només de sentir-lo desvetllarà en el teu ésser un nou sentit. La seva virtut et comunicarà de seguida el do misteriós de llegir,—ambellsullstancats, en l'espai que separa les nines de les palpebres—els noms, en trossos de sang, de tots els qui conspiraran contra el teu tron i la teva vida en el moment precis en què llurs esperits en concebran el desig. Tu estaràs, doncs, per sempre a l'abric de tota sorpresa funesta i envelliràs tranquil·lament en la teva autoritat. Jo, Tse-i-la, juro ací, per Fo, l'imatge del qual projecta la seva ombra damunt nostre, que el màgic atribut d'aquest secret, és com te l'anuncio.

En sentir aquest sorprenent discurs hi hagué en l'assemblea una esgarripança i un gran silenci. Una vaga angoixa remogué la impassibilitat ordinària de les cares. Tots examinaven el jove desconegut que, sense tremolar, assegurava ésser posseïdor i missatger d'un sortilegi diví. Alguns s'esforçaven vanament a somriure; però, sense gosar mirar-se, s'esgrogueïen sense voler de l'assegurança de Tse-i-la. Txe-Tang observava entorn seu aquell turment denunciador.

A la fi un dels prínceps, sens dubte per dissimular la seva inquietud, digué:

—No havem de fer cas de les paraules d'un insensat embriac d'opi.

Els mandarins afegiren per animar-se:

—Els Pussahs no inspiren sinó els vells bonzes dels deserts.

I un dels ministres:

—De primer som nosaltres els qui havem de decidir si el pretès secret de què es creu dipositari aquest jove és digne d'ésser sotmès a l'alta saviesa del rei.

I els oficials, irritats, digueren:

—I ell mateix... potser és un d'aquells que amb el punyal esperen, per matar el mestre, el moment en què els ulls, distrets...

—Que el detinguin!

Txe-Tang estengué el seu ceptre, on lluien caràcters sagrats.

—Continua,—digué impassible.

Tse-i-la, agitant del cap dels dits fins a l'entorn de les seves galtes, un petit ventall de brins de banús, continuà:

—Si alguna tortura podia persuadir Tse-i-la de traïr el seu gran secret revelant-lo a d'altres que no fossin el rei, (que els Pussahs que m'escolten invisibles, en signin testimoni) no m'haurien escollit per intèrpret. O prínceps! No: no he fumat opi, no sóc un insensat, no porto armes. Si afronto la mort lenta és perquè un semblant secret val igualment, si és real, una recompensa digna d'ell. Tu sol, o rei!, judicaràs en la teva equitat si mereix el premi que et demano. Si, tot d'una, amb el so mateix de les paraules que l'anuncien, experimentes, tot tancat els ulls el do de la seva virtut vi-

vent i el seu prodigi, després que m'han fet noble en inspirar-me'l amb bufada de llamps, tu em concediràs tien-Se, la teva filla radiant, la princesa dels mandarins i cinquanta liangs d'or.

Tot pronunciant les paraules d'or una imperceptible rojor color galtes de Tse-i-la, que dissimulava tant-se.

L'exorbitant recompensa reclamada provocà el somriure dels cortesans i ja el cor ombrivol del rei, i li revoltà gull i l'avarícia. Un cruel somriure regué als seus llavis tot mirant el qual afegí intrèpidament:

—Espero de tu, senyor, el jurament reial, per Fo, l'inexpressable déu que ja els perjurs, pel qual tu acceptaràs gons el meu secret et sembli positiu mèric de concedir-me aquesta recompensa o la mort que et plaurà.

Txe-Tang va aixecar-se.

—T'ho juro,—digué.—Segueix.

Moments després—sota unes voltes una llàntia suspesa damunt de la simpàtica testa il·luminava—Tse-i-la gat en un pal amb cordes primes, i va en silenci el rei Txe-Tang, l'altura del qual apareixia en l'ombra tres passos d'ell. El rei estava dret, sat a la porta de ferro del soterrani seva mà dreta descansava sobre el d'un dragó de metall que sortia de

A

Publi

Serveis d

Núms. 12 i 13
Juliol del 1938

URA DE TSE-I-LA

que semblava mirar a Tse-i-la amb el seu únic ull. El vestit verd de Txe-Tang llançava llusors; el seu collar de perla era resplendent; la seva testa, coronada amb l'altura del disc negre de la llanterneta, restava en la fosca.

Sota l'espessor de les voltes ningú no podia sentir-los.

T'escolto,—digué Txe-Tang.

—Senyor,—començà dient Tse-i-la,—

un deixeble del meravellós poeta Li-tien-se. Els déus m'han donat en enginy com a tu t'han donat en poder i hi he afegit la pobresa per engrandir els meus pensaments. Jo els remerciava cada dia per tants de favors i vivia tranquil, fins que, un dia, quan una nit, en la terrassa alta del teu palau, damunt dels jardins, en l'aire argentat per la lluna, vaig veure la teva filla Li-tien-se,— que inclinava els seus peus, les flors matisades dels grans arbres, al vent de la nit. Des d'aquell dia el meu pinzell no ha

cap més caràcter i tinc el pressentiment que ella pensa en l'efecte que em pot produir. Cansat de patir, i preferint una més espantosa mort al suplici d'estar viva, he volgut, per una acció heroica, d'una subtilitat gairebé divina, elevar-me i arribar, o rei!, fins a ella, la teva filla.

Txe-Tang, sense dubte en un moviment d'impaciència, recolzà el seu dit polze damunt l'ull del dragó. Els dos batents d'u-

na porta van separar-se sense brogit davant de Tse-i-la, i deixaren veure l'interior d'un calabós.

Tres homes vestits de cuir estaven prop d'una fogaina on escalfaven ferros de tortura. Del sostre baixava una corda de seda, sòlida, desfilada en trenes primes, sota la qual brillava una petita gàbia d'acer rodona, amb una obertura circular.

Això que contemplava Tse-i-la era l'aparell de la mort terrible. Després d'horribles cremades, amb aquesta corda de seda, la víctima era suspesa enlaire, per un canell, amb el dit polze de l'altra mà agafat per darrera, al dit polze del peu oposat. Aleshores li posaven aquella gàbia al voltant del cap i, ben ajustada damunt les espatlles, la tancaven després d'haver-hi introduït dues rates famolenques, i el botxi imprimia al condemnat un moviment de balanceig, i en acabat se n'anava i el deixava a les fosques per no tornar-lo a veure fins l'endemà.

Davant d'això, horror que ordinàriament impressionava els més resoluts, digué fredament Tse-i-la:

—Que no recordes que només tu m'has d'escoltar?

Els batents de la porta es van tancar.

—Quin és el teu secret?—preguntà Txe-Tang.

El meu secret, o tirà!, és que la meua mort encadenaria la teua aquesta nit,—digué Tse-i-la, amb el llampec del geni als ulls. La meua mort? Que no comprens que és això el que esperen, tremolosos, els que són dalt? No seria per ventura la confessió de la nul·litat de les meves promeses? Quina alegria per a ells poder riure's de baix en baix, en llurs cors assassins de la teua credulitat desil·lusionada. Ella seria el senyal de la teua perdició. Assegurats de la impunitat, furiosos de llur angoixa, com vols que davant teu, disminuïda l'esperança avortada, llur odi encara vacil·lés? Crida els teus botxins! Jo seré venjat. Ho veig ben bé: tu comprens que, si em fas matar, la teua vida es qüestió d'hores; i els teus fills, escanyats com s'acostuma, et seguiran, i Li-tien-se, la teua filla, flor de delícies, serà la víctima dels teus assassins. Ah, si tu fossis un príncep profund! Suposem que tot d'una, al contrari, entres amb el front com preocupat per la misteriosa vidència predita, rodejat dels teus guardes, la mà damunt la meua espatlla, a la sala del teu tron; que allí, havent-me revestit tu mateix amb la roba dels prínceps, fas venir a la dolça Li-tien-se,—la teua filla i la meua ànima—i que, després del prometatge, ordenes als teus tesorers de donar-me els cinquanta mil liangs d'or; jo et juro que en veure això, tots aquells cortesans que tenen mig tretz els punyals a l'ombra contra tu, cauran defallits, prosternats i anorreats i aleshores ningú no gosarà tenir cap mal pensament contra teu. Pensa-t'hi! Saben que ets raonable i fred, clarividient en els Consells d'Estat i que no seria possible que

una vana quimera hagi estat suficient per a transfigurar en pocs moments l'acurada expressió de la teua cara en un estupor sagrat, victoriós, tranquil. Com! Saben que ets cruel i em deixes viure? Saben que ets avar i em dones tant d'or? Saben que ets altiu en el teu amor paternal i em dones la teua filla a canvi d'una paraula, a mi, un desconegut? Quin dubte subsistirà davant d'això? En què voldries que subsistís el valor d'un secret revelat pels vells genis del nostre Cel, sinó en l'embolcalladora convicció que tu el posseïxes? Es això sol que es tractava de crear, i que jo he fet. La resta depèn de tu. Jo he complert la paraula. Si he precisat els liangs d'or i la dignitat que menyspreo, no ha estat més que per deixar mesurar amb la munificència del preu arrencat a la teua cèlebre avarícia l'espantosa importància del meu imagi-

nari secret. Rei Txe-Tang, jo, Tse-i-la, qui, lligat per ordre teua en aquest palau, exalta davant la mort terrible la glòria de l'august Li-tai-pe, el meu mestre de pensaments lluminosos, jo et declaro, en veritat, el que et dicta la saviesa. Entrem amb el front alt i radiant! et dic, Fes veure que tens bon cor, inspirat pel cel! Amenaga que d'avui endavant no tindràs misericòrdia. Ordena festes i lluminàries per a distracció del poble, en honor de Fo (el qual m'inspira aquest diví artífici). Jo, demà mateix desapareixeré i me n'aniré a viure en qualsevol província sortosa i llunyana, gràcies als saludables liangs d'or. El botó de diamants dels mandarins que d'ací a poca estona rebré de la teua magnanimitat davant de tants orgullosos, estic segur que no el portaré mai. Tinc altres ambicions: només crec en els pensaments harmoniosos i pregonos que sobreviuen els prínceps i els reialmes. Essent rei en el seu immortal imperi no ambiciono ésser príncep en els vostres. No has vist que els déus m'han donat solidesa de cor i intel·ligència igual a la dels qui et volten? Per tant, jo, més que cap dels teus nobles, puc alegrar els ulls d'una núvia. Pregunta-ho a Li-tien-se, el meu somni! Estic segur que veient els meus ulls ella t'ho dirà. Quant a tu,

cobert d'una superstició protectora, regnaràs, i si procures ésser justicier podràs canviar el temor en amor al tron, més segur que mai. Aquest és el secret dels reis dignes de viure! No en tinc cap més per a dir-te. Pesa, tria i digues. Ja he parlat.

Tse-i-la no va dir res més.

Txe-Tang, immòbil, semblà que meditava una estona. La seva ombra silenciosa s'allargava damunt la porta de ferro. Després es dirigí devers Tse-i-la i tot posant-li les mans a les espatlles, el mirà fixament al fons dels ulls com si lluités amb mil pensaments indefinibles.

A la fi, desmenant el sabre, tallà els lligams de Tse-i-la i li tirà al coll el seu collar reial.

—Vina,—li digué.

Muntà els graons del calabós i estintolà la mà damunt la porta de llum i de llibertat.

Tse-i-la, a qui el triomf del seu amor i de la seva sobtada fortuna enlluernava un xic, contemplava el nou present del rei.

—Com? Tota aquesta pedreria, també? —murmurà.—Qui era el qui et calumniava? Això és més de les riqueses prome-

ses! Què vol pagar el rei amb aquest collar?

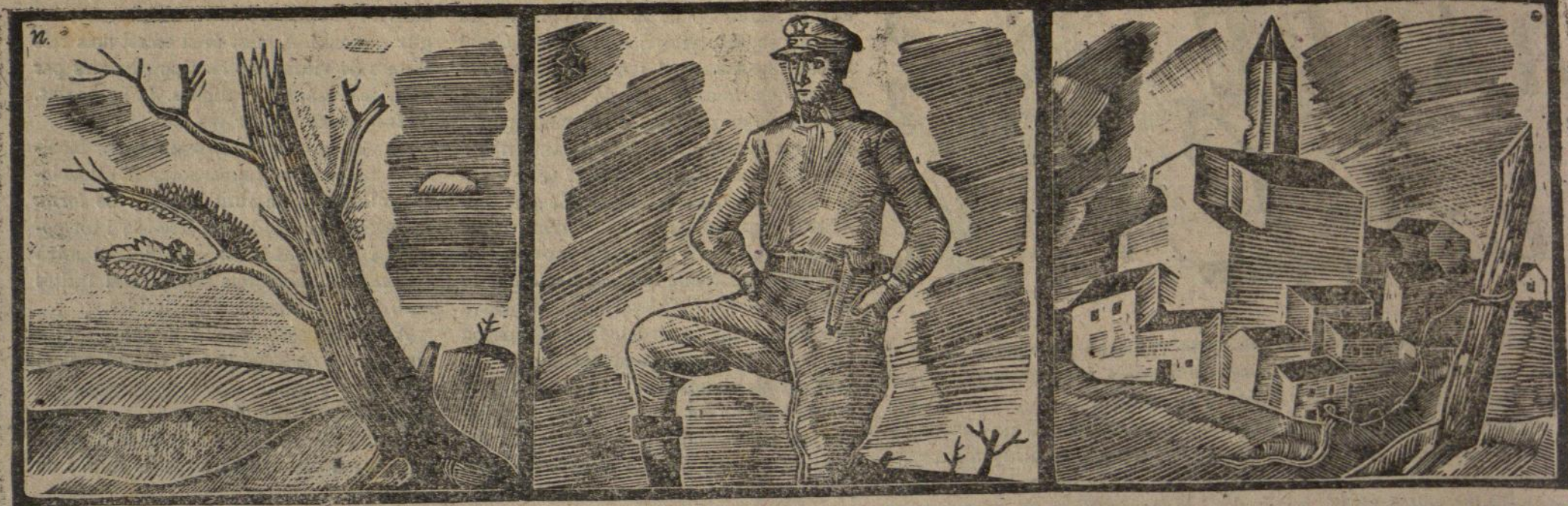
—Les teves injúries,—respongué desdenyosament Txe-Tang tot obrint la porta devers el sol.

VILLIERS DE L'ISLE-ADAM

I C

minzenal
ra al Front

Avinguda del 14 Abril, 411
Telèfon 72006
BARCELONA

ELS PANTALONS *del* COMANDANT SUGRANYES

Entre els soldats, els pantalons del Cap de la Divisió tenien una popularitat indiscutible. I merescuda. Sempre s'havia vist el comandant Sugranyes portant els mateixos vells pantalons de vellut gruixut, amb folgades butxaques exteriors, i tot esquitxats d'inversemblants taques que semblaven un escampall de llavors damunt d'una terra sense llaurar...

Hi ha vells d'una vellúria tan particular, tan autènticament vella i gastada, que és impossible imaginar-se'ls joves. Fan la impressió d'haver estat vells durant tota la seva vida. Amb els pantalons del comandant Sugranyes passava el mateix. Ningú no podia imaginar-se'ls nous; qué un dia, per remot que fos, haguessin estat estrenats i objecte d'aquella cura que tota peça nova abassega als primers dies. Tothom tenia el sentiment que aquells pantalons no havien tingut mai una joventut, que no havien conegut les manyagueries del raspall ni el pes calent de la planxa...

En quin fantàstic atzar el comandant Sugranyes i els seus pantalons havien coincidit? Quin ocult, signi

els féu inseparables durant mesos i mesos de campanya? Ningú no ho sabia. I probablement la seva atracció, la seva suggestió mítica, rau precisament en aquest fet, en aquesta obscuritat de procedència que d'una manera confusa es desvetlla en l'interior de tots els qui els veuen per primera vegada.

Entre els pantalons i l'home, amb el temps, s'havia arribat a crear, en virtut de la llei d'adaptabilitat, a la qual la condició humana difícilment pot sostreure's, un ajustament perfecte: els pantalons s'havien incorporat definitivament a l'home i eren un element més de la seva personalitat total.

Quants soldats no recorden la figura corpulent del comandant Sugranyes, enèrgicament tranquil sempre, en la seva actitud habitual de les mans ensorrades dins les butxaques i el polze de cada mà fora, com si no hi cabessin.

Cal dir-ho, això no obstant. Els esmentats pantalons han estat recentment rellevats.

No podem pensar sense una certa intima amarguesa que ja no els veurem més. Vells pantalons de combatent,

cremats pel sol despietat d'Aragó, treballats per les pólvores de molts combats, familiars a les rosades d'interminables nits difícils, cercats per pluges persistents: no heu conegut mai el tremolor de cames en fugida covarda. Vells pantalons llepats per la glòria diària de l'acció i de la lluita insubornable, si l'escuma del vers no pot acollir-vos ni els seus cascavells cantar-vos, bé us mereixen les garlandes del record, trenades en prosa grisa.

No coneixem, no hem vist els vostres substituïts. És possible que siguin nous? Ens resistim a creure-ho mentre l'evidència no se'ns imposi i davant la qual, ho confessem, no podem reprimir el nostre sentiment d'hostilitat. El comandant Sugranyes amb uns pantalons nous!

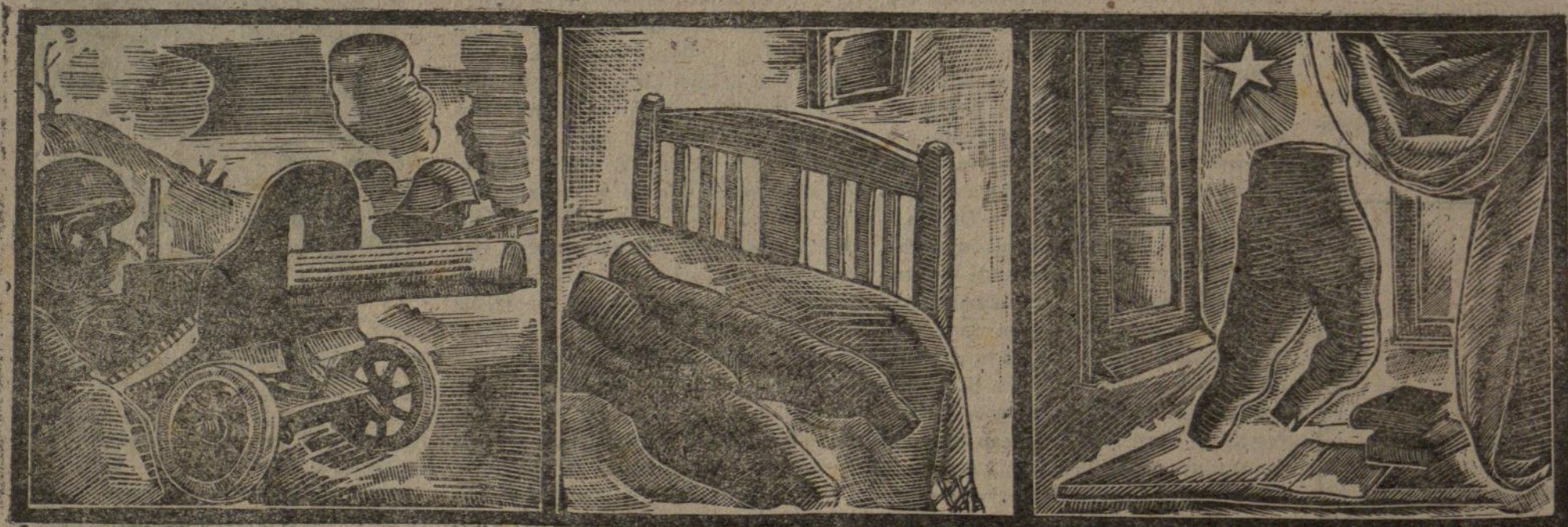
Penso en vosaltres, vells pantalons! Deveu trobar-vos mal plegats, reposant en el fons obscur d'una maleta, barrejats amb objectes d'ús necessari, somniant taques que la vostra jubilació forçada no podrà tenir mai, amb les butxaques buides i tots plens de cruels arrugues d'inactivitat. De les vostres dues butxaques, la que pateix més és

la posterior, orfe per sempre de l'au nocturna, de la picossada de plom, de la negra pistola.

I, això no obstant, no deuen estar pas del tot oblidats. És possible que certes nits la maleta sigui oberta suauement i unes manasses us toquin furtivament. O que arribin àdhuc a treure-us fora, a estendre-us damunt el llit o damunt qualsevol taula o siguin acariciats de dalt a baix, lentament, com s'acaricia un animal estimat...

Però arribarà un dia que en la maleta hi haurà un buit, que els pantalons hauran misteriosament desaparegut. Bé podria ésser —hi ha indicis que permeten aventurar aquesta hipòtesi— que, subítament animats d'una vida estranya, aprofitant l'oportunitat de no estar tancada la maleta, s'esllavissessin fora, s'anessin inflant, a poc a poc, fins a aturar-se ran mateix de la finestra oberta, per la qual, elevant-se ràpidament com tement ésser descoberts, desapareixessin en rabent ascensió cap al cel dels seus futurs avatars del seu fantasmagòric destí...

AGUSTÍ BARTRA

Collaboració dels nostres soldats

Ocis de guerra

La vida al poble

Es un poble gairebé a primera línia. Però ningú no ho diria.

No és gran, ni és petit. No s'enfila muntanya amunt, amb deliris d'alpinista, sinó que s'escampa mandrosament per la plana. Ningú no sap l'efecte que fa vist per sobre —sinó els aviadors— perquè no hi ha cap muntanya. La línia de l'horitzó, no diré que sigui perfecta. La trenquen sovint les taques verd fosc de les arbreses profundes. Només —allà baix de tot, lluny, hi ha una muntanyeta sola, que fa pena, semblant a un mató. En té tota la forma.

Tota la plana que circumda el poble està dividida en petits trossos verdejants. (Els aviadors hi aprenen geometria). La gent s'hi escampa de bon matí —homes madurs; noies alegres; infants—, amb una mena d'alegria i de tristesa tot alhora. Retornen mandrosament; pausadament, a l'hora del sol, quan els carrers són deserts —només un gos que dorm— i les cases aclofades; ardents.

No fa pas molt que hi som. Però sembla que faci què, sap el temps. La gent gairebé ens estima. N'hi han passat tants! Tants, que ni se'n recorda.

La nostra vida ací, és —si fa o no fa— la mateixa que menàvem en altres pobles: una mena de metodisme, que en certa manera és una simplificació.

Les hores vagaroses que deixen el servei i les guardies —els grans ocis, lents, melangiosos, en la inactivitat—, han d'omplir-se amb una amistat superficial amb les noies del poble, que són un calce —en tots els pobles— d'un patró imaginari.

A les nits —unes nits xafogoses— fa bo de passejar sota els estels —no fa lluna— amb una conversa intrascendent a flor de llavi. Perdre's per la recta —obstinadament recta— de la carretera, a grans colles; rient, perquè és plaent riure.

Els dijous i els diumenges a la nit hi ha ball. A les línies, calma. Una calma absoluta. Cap soroll desagradable no entela el cristall del cel.

El sarau és a l'aire lliure —a la llum d'una bombeta pobra— per amor de la calor. Totes les noies del poble hi acudeixen. És l'únic divertiment.

Aquests balls gairebé improvisats al poble de primera línia han perdut tot formulisme. No hi cerquen galanteries ni refinaments.

La gramola que substitueix els músics, a vegades s'encalla o té parèntesis prolongats de ronquera. Però les parelles —presoners un de l'altre— segueixen giravoltant amb ritmes diversos com moguts per una força greu, misteriosa...

Quan s'ha acabat el ball, les colles

s'escampen en totes direccions. Hi ha alguna besada furtiva sota l'om alterós que amaga les estrelles.

Però res més.

Es agradable la conversa amb les comares obesos, de sac i faldilla i davantal ratllat, que passen amb tanta facilitat de la rialla grassa, oberta, al plor discret si de cas ha sortit a la con-

versa el record del fill que fa tant mesos que va marxar...

La noia cus amb els peus al barrot travesser de la cadira baixa i aixeca els ulls de tant en tant, i somriu —que és la seva col·laboració a la conversa. Quan la mare ha agafat la paraula, no és possible altra cosa... Després ja sortiran —quan el sol declini— a l'eixida, on hi ha una parra que fa uns raïms molt dolços. Hom sent plaer d'omplir-se'n la boca.

I vindrà el sopar. Tots mengem per les cases del poble, que així un hom no enyora tant l'amor de la llar, la vida d'abans —(a voltes ens fastiguejava);— i és més saborós el menjar; fa més olor de la terra i de l'aire; i et fa somriure abans de començar...

Enc que els coneguis de tres dies, aquella gent amb qui parteixes el pa i el vi, et semblen plaents amics de tota la vida.

Així s'escola la vida al poble de gairebé a primera línia, malgrat el foc i la sang tan pròxims... i tan llunyans.

Vam marxar —fa dies— una nit molt calorosa que hi havia molts estels. Deixàvem el poble enrera, que oscil·lava al compàs del vaivé del camió.

Ja han passat les operacions. Alguns no han tornat, i ara sembla estrany que no els haguem de veure mai més. La seva presència —que no ens preocupava abans— l'evocuem ara. Però s'oblida tan fàcilment...

El Comissari ens ha felicitat. La premsa parla de nosaltres. Però ningú no sabrà mai qui som.

Després de les jornades dures, el poble ens ha acollit amb els braços oberts. Ara ja no és un poble de gairebé a primera línia.

Velles amistats; velles de vuit dies, i sembla que faci molt! Rialla franca de la comare; encaixades amb les noies; cops amistosos a l'esquena del pagès fornit; colrat del sol...

Oh aquest reviu, que n'és de plaent!

Demà som dijous. Hi haurà ball. Oblidarem una mica la guerra.

MANUEL VIUSA

Soldat de l'Exèrcit de l'Ebre

La bandera de la llibertat

S'alça pels alts i pels baixos, per la muntanya, arran del mar i allà on arriben els nostres braços, la bandera de la llibertat.

Germans, aquesta és la bandera de llibertat i de combat que precedeix per la senda els soldats de l'Exèrcit Popular.

Passen les hores, passen dies, dies de fred i pluja i neu però nosaltres amb alegria esperem sempre el crit d'anem.

Ja arribaran dies de glòria que ens tornaran a nostra llar

i haurem tornat homes lliures nostres germans encadenats.

I posarem arreu d'Espanya l'alba bandera de la pau, que és el daler que ens acompanya en els moments de més sarau.

Els catalans lluitem ardits per salvar aquesta bandera. No donarem un pas enrera fins que tinguem els enemics tancats amb clau a la ratera.

(Soldat de la 138 Brigada Mixta)

JULI AULET

Deu fer cosa de quinze anys que en Pallard, un sastre molt conegut a casa seva (que era a París) tenia mal en una cama. Res del que feia no podia guarir-lo, tant, que el metge el va abandonar. Però ara va sense crosse i corre i salta com un gat.

Per cert que l'altre dia es va topat aquell metge.

—Hola Paillard. Quina sort que et veig guarit: corres talment una daina.

—Ja ho veieu, senyor metge. Estic bo del tot. Ha estat una sort...

—I qui va ser el savi?...

—O, no es tracta pas de cap savi, sinó de l'herbolari Cavaillon.

—L'herbolari? Bé te'n deu haver fet pagar una picossada!

—M'ha costat tres-cents francs tot plegat, però vaja, no em dolen.

—Tres-cents francs—s'escribassa el metge—. Ai com t'has deixat ensarronar. Si jo m'hagués pensat que tenies tres-cents francs per a les cures, per aquest preu t'haguera fet una operació i, amb el temps, fins t'hauria tallat la cama!

—Avui potser sí, que em prendré la medicina.

L'ESMORZAR DEL PRINCEP

Un príncep, anant de viatge, entrà en una granja isolada per tal de prendre algun aliment. El granger li serví dos ous ferrats, pels quals li demanà dues unces.

—Es que els ous van escassos en aquest país?—demanà el príncep, que els trobava cars.

—Us equivoqueu, altesa: no són pas els ous el que escasseja en aquest poble, sinó més aviat els prínceps.

EL VENEDOR D'ESCOMBRES I

EL BARBER

Un venedor d'escombres entrà a cal barber per fer-se afaitar. Quan ja estava llest el barber li va voler comprar una escombria.

—Quant en voleu?—li demanà.

—Tres rals.

—Ja és cara, —digué el barber—. Aquí en teniu dos, i si no us agrada torneu l'escombria al paquet.

L'home acceptà els dos rals i demanà al barber que li devia de l'afaitada.

—Cinquanta cèntims —respon el barber.

—Doncs aquí en van vint, i si no us convenen torneu-me la barba allà on era.

COMPENSACIO

—Fixa't, la Pauleta encara no ha vingut. No sé com l'amo li accepta aquests retards.

—Possiblement perquè ella li accepta els seus avenços.

Els humoristes catalans expliquen als soldats de l'Exèrcit de la República l'acudit que els ha fet més gràcia

Respostes d'Alpresa i Buireu

ALPRESA

Recordo més coses que tenen poca gràcia que a la inversa, però per no discrepar de tothom, aci us envio un acudit que em va fer riure de debò.

COP DE GENIT

Ella. — Apa, poca vergonya, surt d'ací!

Ell. — No em dona la gana. ¡Alguna vegada haig de demostrar-te que tinc genit!

BUIREU

—Què fas aquí dalt, germana mosca?

—Si mira, llaurem.

GASIVERIA JUEVA

Samuel és més que avar. Viu en una caseta sòrdida i allà, fent-se la cuina ell mateix, pot arrearar cada any tres quartes parts dels seus ingressos. Això no obstant no viu tranquil: la casa es troba en un paratge apartat i poc segur. Té por que el robin.

Què fer?

Val més afrontar el risc del robatori o mantenir un gos guardià?

No: res d'això. Samuel ha après de bordar, i quan sent el més petit soroll borda tan bé que fins els veïns s'espanten.

I quan tot anava millor —ves qui ho diria!— ha trobat sota la porta una citació perquè pagui obligadament l'impost per tinença de gossos.

NOVEL·LA DE FULLETONS

El novel·lista la llegeix a un amic: «Colpit per la desgràcia, el nostre home entrà en un bar i prengué una absenta. I després una altra, dues absentes, tres absentes...» Què te'n sembla, d'aquest final?

—Ah, que podries posar-li, encara, que es guarda la quarta per al número pròxim.

L'APROFITAT

Un senyor dinava al restaurant, però no tenia gaire gana. Com que li recava de deixar alguna cosa al plat agafà el tros de pollastre que li serviren i se'l ficà dissimuladament a la butxaca.

El cambrer, que ho va veure, no li digué res, però prengué la salsera i vessà tot el seu contingut a la butxaca del «senyor».

—Què fas, desgraciat? Que no veus que em taques?

—Jo em creia que us n'oblidàveu. El pollastre no hi va mai, sense la salsa.

EL SUICIDA FRUSTRAT

Un miserable s'ha tirat a mar per suïcidar-se. Hom l'en ha tret encara amb vida.

—Quin dia som?—és el primer que pregunta.

—Dilluns.

—Dihuns? Vatua! —reprèn malhumorat.— Una altra setmana que comença malament.

—Vas anar a veure «Les Noces de Figaro?»

—Si hagués d'anar a tots els casaments que es fan, no tindria temps de fer res.

LA FAM

—Una gràcia de caritat, que fa dies que no menjo.

—Espereu un moment, bon home. Ara ve el meu marit.

—Molt agraït, senyora, però no sóc cap caníbal.

EL BARBER A LA GUERRA

Un amic nostre, barber d'ofici és a les trinxeres. Ens ha escrit que per raó del seu art ajuda tant als seus companys, i s'expressa així, ben engrescat: «Abans només afaitava les barbes, però ara puc ben dir que afaito tot el front».

LA CURIOSITAT

Una senyora escrivia una carta en presència del savi La Condamine. Sobtadament es va adonar que el físic anava seguint de lluny el que ella escrivia, de la qual cosa es sentí contrariada i es proposà de castigar-li la curiositat. Com aquell qui no hi dona importància escriví a la carta la frase següent: «Prou us en diria més coses, però tinc Mr. La Condamine al meu darrera que llegeix tot el que poso».

—Oh, senyora, —s'exclamà el savi de seguida.— Jo us asseguro que no he llegit res.

A LA POLINESIA

El turista a l'indígena: Què fas amb el peu a la boca? És que te'ls menges? El negret: No, només me'ls rento.

PACIENCIA ANGLESA

Un bon anglès, alt i gros, figura completament extravagant, entra en un cafè i s'asseu parsimoniosament en una taula.

—Senyor: esmorzar complet?—demana el cambrer que se li acosta.

—Yes,—respon l'alludit.

El cambrer li portà tot diligent el cobert, plats i un panet de Viena.

—No, reprèn l'estranger després d'haver trencat la crosta. Jo voldria pa sec.

El cambrer se'n va a la cuina.

—No pot pas ser, senyor,—diu tornant-ne amb les mans buides.—No ens queda gens de pa sec.

—Bé,—replicà l'anglès flemàtic,—feu-me'n fer. Ja m'espero.

El prestidigitador al cap d'una estona d'haver-se fet ligar.

—Té, ara no m'en recordo...

L'HOMME BEN EDUCAT

—Perdoneu, bon senyor; i digueu si és aquesta la farmàcia especial homeopàtica anglesa del Doctor Foirus, vell intern dels hospitals de la Creu Roja a França i a Bèlgica, químic experimentat a París, guanyador del premi del Concurs de l'any 1915, condecorat amb la Legió d'Honor, membre adjunt de l'Acadèmia...

—Exactament.

—Doncs bé: jo voldria un petricó d'aigua destil·lada.

ENTRE ESCRIPTORS

—Avui em posaré a treballar. Tinc intenció d'estar tot el dia tancat amb les meves idees.

—Pobre amic meu: que sol et trobaràs!

LA PROPINA

Un viatger passà la frontera suïssa i entrà en un hostal, el primer que va trobar, on tot d'una el seguí un policia que li demanava el passaport. Exhibí el document i comprovat que estava en regla, el viatger generós oferí una propina al representant de l'autoritat.

Però el noble policia la refusava desinteressadament:

—I ara! —deia—, per qui m'heu pres, senyor.

I afegia:

—Si no tinguéssiu el passaport com tal, senyor, ja seria una altra cosa.

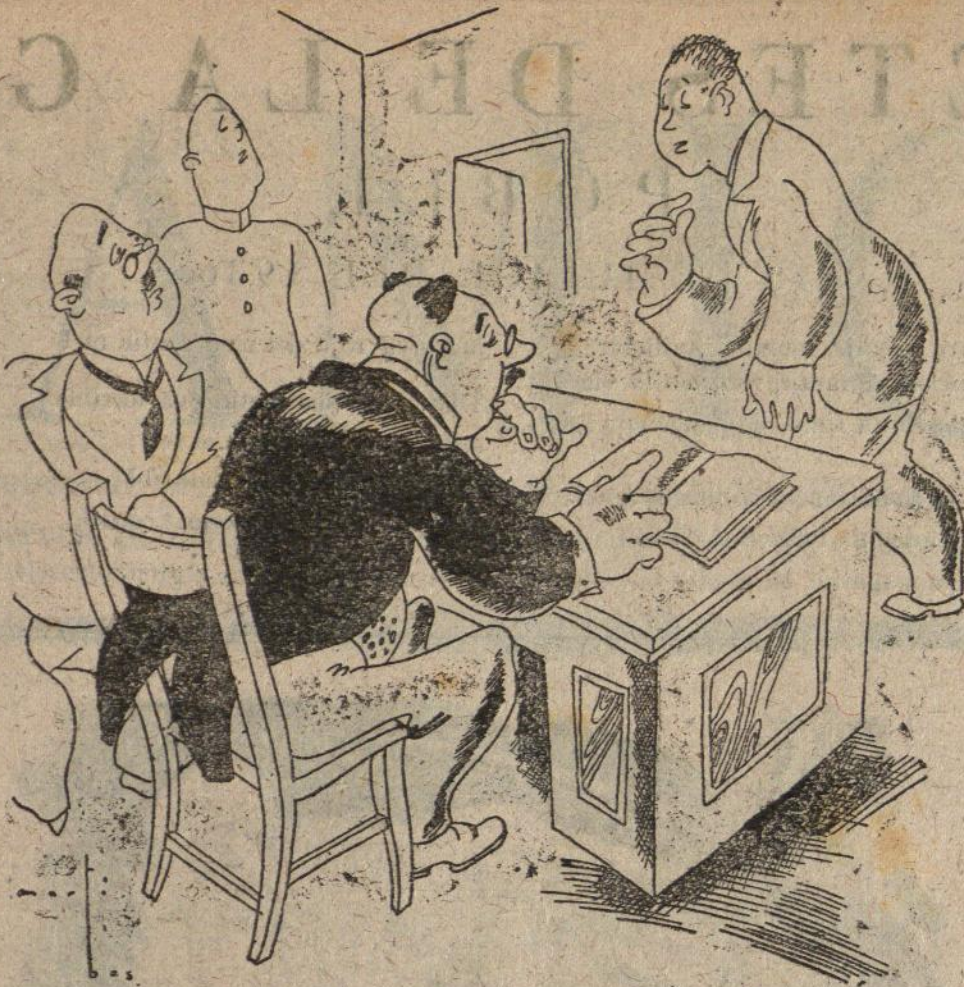
FESTEIG

—En què penses amor meu?

—En ningú.

—I no penses en mi?

—Certament.

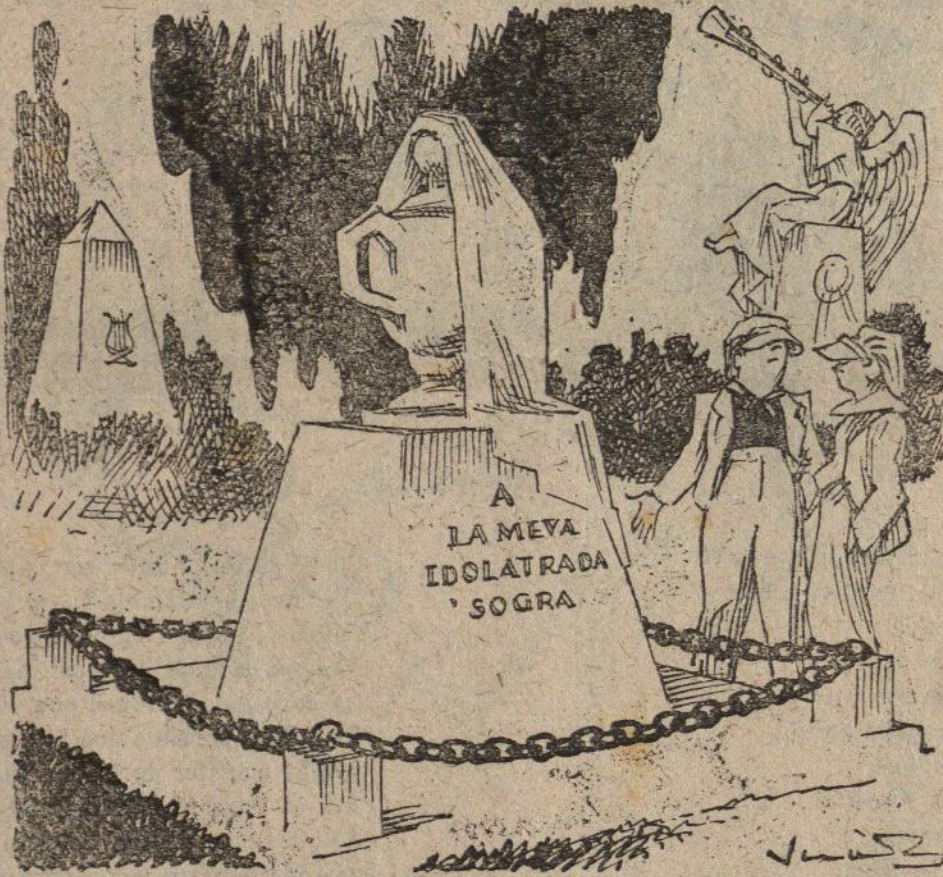
EXAMENS DE DRET

Professor. — Què és estafa?

Alumne. — El que vostès faran ara amb mi.

Professor. — Com és això?

Alumne. — Sí, perquè el text diu: «Comet estafa aquell qui, aprofitant-se de la ignorància d'un altre, li causa algun perjudici».

—Ja et dic jo, Xato, que aquell que fiquin aquí dintre no sabrà si l'han condemnat a mort o a cadena perpètua!

—Diu que d'ençà que el van multar no pot fumar sinó herbes.

—Bé, però, herbes de L'Havana.

EL SERMO

Era un divendres sant. El rector d'un poblet explicava la Passió als seus feligresos. I els deia:

—Ah, mala gent del meu poble! Mals cristians! Fills del diable! Que no veieu el vostre salvador com mor per vosaltres? El càstig etern, la ira del cel, us cauran damunt.

Dins l'església no es sentia sino plors. Tothom tenia por i somicava, llevat d'un pagès que estava més fresquet que una rosa. El seu veí de banc li digué tot eixugant-se les llàgrimes:

—No veieu que tots ploren i vós no? Com sou tan roí, tan insensible?

—O,—respongué ell—me'n puc ben riure, jo d'aquestes coses. No sóc pas del poble, jo.

Ella. — La vida matrimonial està plena de sacrificis. Jo, per exemple, no paro un minut i haig de fer el menjar per tots dos.

Ell. — Sí, però jo haig de menjar-me'l, que és pitjor.

LA PERFIDA MEDICINA

Vet aquí que l'ase d'en Peret es va posar malalt fa cosa de quinze dies. En Peret ha fet venir el veterinari i aquest ha ordenat que la pobra bèstia engoleixi un paquet de pólvores blanques que ell mateix ha portat.

—Diable! Quin ruc més tossut que tinc!—exclama en Peret cada vegada que prova de donar-li la medicina. Mai no se la vol prendre!

—Bé,—li ha dit el veterinari— jo us explicaré un procediment senzill i eficaç... Vós deveu tenir a casa un tub de goma prou llarg, no? Doncs ompliu-lo amb les meves pólvores, fiquen un cap del tub dins la gola del vostre ase i bufeu ben fort per l'altre cap. I ja està.

Després de la prova en Peret també es posa malalt: té un mal de ventre que el cargola. I ha d'explicar al metge que s'ha autoaplicat el remei destinat a l'ase.

—He fet com el veterinari m'havia dit: fico les pólvores en un tub; després em preparo per bufar a l'altre cap del tub perquè la medicina se'n vagi coll avall de la bèstia...

—I què?

—Què? Que l'ase ha bufat primer que jo, senyor metge. I ara sóc jo qui se l'ha presa.

NAPOLÉO, MORT

—Sabeu exactament l'any en què foren aconduïdes les cendres de Napoleó?

—Les cendres de Napoleó, diu? No sabia que hagués mort en cap incendi.

ELS POETES DE LA GUERRA

POBLE

19 DE JULIOL DEL 1936

Vesteix de llum el fang i la matèria,
cenyeix de foc la pau del dia clar,
bandera viva del dolor, misèria
del sofriment, grandesa popular

de l'alçament que trenca la ferrissa
tortura dels grillons, i amb el pit nu
llença al vent la tristesa malaltissa
i el plor d'angoixa que no plany ningú!

Carn patidora, majestat del Poble,
lluïta final de tot el món rebel,
sang generosa que un futur més noble
fa xarbotar damunt el front del cel...

Qui et fereix les espatlles, camarada?
Qui t'esquinça la joia, pobre cor?
Qui t'empeny a la negra barricada,
germà sofrent, sota el ponent que mor?

Tu, com el dia, moriràs, tortura
d'un món massa caduc, i en el morir
trobaràs la revenja feta pura
dels nostres patiments i el nostre albir.

de la gran set de joies i esperances,
d'un temps millor, d'un viure més sere,
d'uns anhels coronats d'esgarriances,
d'una tendresa que és la nostra fe...

Poble: sóc teu, i com a teu voldria

viure i morir, senzill i lluitador,
sombrient, infantil, ferm en la via
de la lluita final, destí d'amor

on ja floreixen les collites magnes
dels humans redimits! Gran i per tu,
Poble magnífic, oh gegant que sagues,

la vinya roja del meu càntic nu!

T'he vist i t'he sentit, ona terrible,
milícia batallera sota el sol,
exèrcit popular, inexhaustible
dell de la força, desfermat consol,

i en contemplar-te sota el greu crepuscle,

dins el ronc dels canons i dels fusells,
he comprès ta grandesa, carn i múscle
dels dies purs, dels combatents novells,

de les gèneres àgils i revoltes,
vi verd, flama potent, viva fomal,
i les vileses han quedat absoltes,
i les nobleses han vençut el mal...

Grandesa popular, fúria divina,
fortuna dels humans, alè suprem:
tu m'impulses al vol per la marina
bruidor gement, i em llences a fer rem

per les aigües lassades de la muda
corrent del temps oblidador d'enyors,
el temps que no s'atura dins la rude
cursa fatal dels seculars dolors!

Bandera viva dins la pau eterna:
llança el crit dels clarins de llibertat!
No et diu restanta feque ens enlluerna?
No sentis l'angoixa d'aquest món
[damnat?]

Jo, que sóc Poble fins al nucli dels ossos,
pobre de mi, t'ofreno el seny i el pit...
Oh Llibertat: suscita en nostres cossos,
dintre la nit, un rastre d'infini!

A. ESPINASSA

MARE

Terra, la dels nostres pares, la dels nostres avis, terra,
Terra, la nostra terra, la dels nostres fills;
Terra endolada per la guerra;
Terra sembrada d'esglai i de perills.
Terra, la terra que a l'ànima s'aferra,
De màximes virtuts i d'humanals espills.
El benestar, la joia d'altres dies
Són torbats per la fúria i la dissort;
Per pobles i barraques i masies
Ronda l'ombra sinistra de la Mort.
La inquietud de demà i el record del passat
Trasbalsen cor i pensament.
Qui sap si allà on nosaltres hem plorat
Altres riuran estrepitosament!
Era ahir que en la pau de la masia
I entre el verd fosc i l'or del taronger,
Ens assèiem a l'ombra que oferia
La branca del llover.
Era llavors que entre la gent adicta
I amb paraula impregnada de bondat,
Teixiem somnis de justícia estrieta
I cantàvem anhels de llibertat
Amb gest lleial i amb actitud serena.
Donàvem esperit, seny i memòria,
Com l'arbre esponerós que el fruit ofrena
Sense esperar ni benifet ni glòria.
Com l'arbre acarolat pel sol i els aires,
Indiferent, en son terror segur,
Que els homes siguin o els ocells cantaires
Els qui el despullen de son fruit madur.
Amb l'amor al país, les meravelles
Del món lligàvem, certs, els bons paisans:
Que si fan falta totes les estrelles,
També fan falta tots nostres germans.
Ara la Pàtria té l'ànima ferida

TERRA

I les cançons d'amor són cants ardit.
I al ronc bronzir de l'avió homicida
Coloms i ocells fugen espaordits.
Ara, en la festa, la il·lusió és cega:
La carcassa de llums, que al cel esclata,
Es bomba horrible que la vida sega
Erbús mortífer de la nau pirata.
Ara la terra té els seus fills en guerra,
Ara ressona el corn de germandats,
Que els bàrbars volen envair la terra,
Forja i fogar d'antigues llibertats.
Alçat, oh poble, amb indomable anhel;
No vulgues, no, —cerca pit per a ofendre—
Que entri aqueix poble bàrbar i cruel
Del qual la llengua no podem entendre!
La nostra terra se li mostre esquiva
I hostil li sia el cor i el pensament,
Mentre conserve la paraula viva
Nostre poble viurà personalment!
Amb l'invasor mai s'ha sentit conforme
I és nostra terra, adversa a fer-se a trossos,
Alguna cosa més que un cementiri enorme
On febles multituds van a colgar llurs ossos.
Temple i fomal de l'ésser i el costum,
Rel per la qual naixérem i existim.
La tenebra és a fora; a dins la llum
Si alena i viu un ideal sublim.
Terra, la terra que a l'ànima s'aferra;
Per l'esforç generós i la sang dels soldats,
Per la pròdiga terra,
Per tes fàbriques denses, pels teus camps treballats,
Pel callat sacrifici i el dolor de la guerra,
Seràs glorificada pels fills enamorats.

MIGUEL DURAN DE VALENCIA